

OSMANCIK ROMANINDA BAŞKIŞİNİN ARAYIŞ, DEĞİŞİM VE DÖNÜŞÜM SÜRECİ

Selami ÇAKMAKCI*

ÖZET

Tarihi romandaki başarı daha çok karakter yaratmak ile ölçülür. Tarık Buğra'nın Osmancık romanı Osmanlı Devleti'nin kurucusu Osman Bey'in yaşamını konu alan başarılı bir karakter romanıdır. Eser, kurmaca yapıtların birçoğunda görülmeyen üçgen arzu denilen bir yapıya sahiptir. Eserdeki üçgen arzuda; arzulayan özne ve arzu nesnesiyle birlikte dolayımlayıcı vardır. Osmancık adlı anlatıda aynı ismi taşıyan başkişi Osmancık'ın değişim ve gelişim serüveni söz konusu üçgen arzuda gerçekleşir. Osmancık, kimlik ve kişilik sınavlarını dolayımlayıcısı konumundaki Ede Balı önderliğinde gerçekleştirir. Rehberi konumundaki Ede Balı'nın uyarıları ile kendindeki öteki'ni bulur, yaşam algısı değişir.

Kişisel yolculuğunda kendini tanıdıkça zaman ve mekân algısı değişir. Eylemlerinde bireysel kimliğin yerine milli kimliğin buyruğuna girer. Zamanla kişisel benliği bir topluluğun ülküsünde erir. Kişisel değişim ve gelişim sürecinde törel ve kültürel değerler bakımından değişimler yaşar. Rehberi önderliğinde kişisel tutku ve isteklerini yenerek kendini ve yaşama amacını tanıyan kahramanın serüveni tarihi gerçeklere de uygunluk gösterir.

Anahtar Kelimeler: Kılıç, değişim, Ede Balı, badem ağacı, tekke

SEARCH, CHANGE AND TRANSFORMATION PROCESS OF MAIN CHARACTER IN THE NOVEL OF OSMANCIK

ABSTRACT

Success is measured rather by creating characters in historical novels. Tarık Buğra's novel Osmancık is a successful character novel which is about the life of Osman Bey, the founder of Ottoman Empire. This work has a structure which is called triangular desire and this structure is not seen in most fiction novels. There are desiring subject and desired object with mediator in the triangular desire of the work. In the narrative of Osmancık, the main character who has the same name of the novel, Osmancık's adventure of change and development actualizes in the mentioned triangular desire. Osmancık performs his identity and personality exams under the leadership of Ede Balı, who is in the position of his mediator. He finds the other in himself, his perception of life changes with the warnings of Ede Balı, who is in the position of his counsellor.

---

* Fırat Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Doktora Öğrencisi. El-mek: selamicak23@hotmail.com

In his personal journey, as he recognized himself, his perception of time and space changes. He puts himself under the command of national identity rather than individual identity in his actions. Over the time, his ego dissolves in the ideal of a community. He lives changes in terms of ethical and cultural values in his personal change and development process. The hero's journey shows compliance with the historical facts in which he defeats his personal passion and desire and recognizes himself and the purpose of his life under the leadership of his counsellor.

Key Words: Sword, change, Ede Balı, almond tree, lodge

Arayış Sürecinde Osmancık

Bir karakter romanı olan Osmancık¹, aynı ismi taşıyan eserin başkışı Osmancık'ın arayış, değişim ve dönüşüm hikâyesini konu edinir. Yaklaşık doksan yaşlarında bulunan Osman Gazi Han, nal sesleriyle Bursa'nın fetih müjdesini aldığı Uludağ'dan da büyük ve yüklü hatıraları gözünde canlanır. Bu hatıralarda Osman Gazi Han'ın kişiliğindeki gelişme ve değişme basamakları yer alır.

Romanda tanıtıldığı şekliyle Ertuğrul Bey'in delikanlılık çağındaki oğlu Osmancık, uçarı ve delişmen bir kişiliğe sahiptir. Onun bu uçarı ve gururlu hali şöyle tasvir edilir:

“Çocukluğunda ele avuca sığmazdı. Delikanlılığa yöneldiği yıllarda da kabına sığmıyordu. Derken, ‘Nerde çalgı, orda kalgı’ dönemi başladı: gücünün, kuvvetinin sahibi değildi; gücü, kuvveti onun sahibiydi. Uzun ve boğum boğum kollarında kılıç, kocaman ellerinde yay, üstünleştikçe üstünleşiyor; asıl önemlisi, bu üstünleşme kendini gösterme tutkusuna kayıyordu: Değil bir meydan okumaya, bir yan bakışa, bir dudak büküşe bile katlanamazdı.

Kavga aradığı görülmemiştir; ama en önemsiz aykırılıkları ve aykırı bulduğu davranışları kavga sebebi sanıyor, sayıyordu. Gurur her şeyi idi; gururu için yaşıyordu.

Ve bu gurur, kişiliğini ispatlama, kabul ettirme hırsını pek andırıyordu; ama belki de, düpedüz, bir kişilik arayışı idi.” (s.7)

Görüldüğü gibi romanın başında Osmancık'ın çocukluğuna gidilerek kişiliğindeki baskın özelliklere vurgu yapılır. Böylece yazar, değişim ve gelişmeye ihtiyaç duyan bir karakter problemi ortaya koyarak bu problemi eserin merkezine yerleştirir.

Toy, kabına sığmayan, sadece gururu için yaşayan Osmancık'ın kişiliğini tanımlayan en belirgin unsur; *“Gücünün, kuvvetinin sahibi değil; gücün ve kuvvetin onun sahibi olmasıdır.” (s.7)* Osmancık, dizgin tanımayan istekleriyle babası Ertuğrul Bey tarafından kendi haline bırakılır. Onun bu uçarı ve delişmen kişiliği, Söğüt çevresinde yaşayan ahi şeyhi Ede Balı'nın dikkatini çeker. Sivrikaya denilen yerde Osmancık ile karşılaşan Ede Balı, Osmancık'a yönelttiği aşağıdaki soru ile amaca yönelmemiş gücün güç olamayacağını ima eder.

“Hey Osmancık; neler, düşünüyorsun?” (s.10)

Kendisini ve dünyayı tanımayan, yaşam yolculuğunda bilmediği bir yönde ilerleyen başkışı, bu sözle adeta *“birey olmanın ve kendi olmanın alanına”* (Jung, 2005: 42) davet edilir. Aynı zamanda bu sözler uykuda olan bir bilinci ‘uyanma’ya davet eden bir diyaloga dönüşür. Osmancık'ın, bu soruya

¹ Tarık Buğra, (1996), **Osmancık**, Ötüken Neşriyat, İstanbul.

“Dünya ne kadar büyük, dünya çok büyük.” (s.10) şeklinde gelişigüzel verdiği yanıtta Ede Balı, onun bir yaşam boyu peşinden koşacak bir yorum getirir:

“Dünyayı bize büyük gösteren bizim küçüklüğümüz oğul.

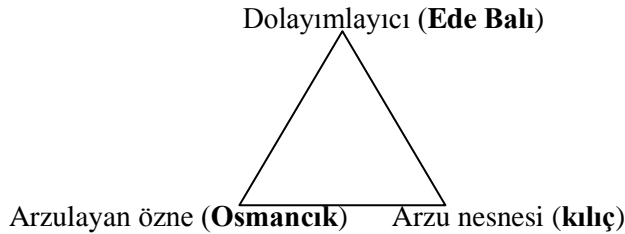
Hırsımız, sabırsızlığımız, bencilliğimiz. Önce bu yüzden küçülüyor, sonra da Dünya’yı çok büyük görüyoruz.”(s.11)

Hırsın, sabırsızlığın, bencilliğin esiri olan Osmancık, Ede Balı’nın bu uyarıcı sözlerini kendine göre anlamaya çalışsa da bir yorum getiremez. Ede Balı, Osmancık’ın dünya ve yaşam algısını değiştirmesini sağlayacak şu sözleri ekler:

“Doğru, Dünya büyüktür... Çok çok büyüktür; hatta Osmancık’ın kurabildiğinden de çok büyüktür. Fakat bir ömür için, tek bir soy içindir bu büyüklük. Bir soy için değil; bir soyun benimseyeceği, bir soya benimsetilecek bir amaç, bir ülkü için değil!

Ve, Dünyanın böyle amaçlara, böyle ülkelere açık olduğu, böyle amaçlar ve ülküler için küçüldüğü dönemler vardır.”(s.11-12)

Osmancık’ın belirsiz kişiliğini gören Ede Balı, bu andan itibaren kendisini ve Dünya’yı tanımasını sağlayan en büyük rehberi olur. “Arzusunun gücünü”(Girard, 2001: 26) dolayımlayıcısı konumundaki “Ede Balı’dan alır. Artık onun arzularının arkasında dolayımlayıcısının telkinleri vardır. Ede Balı’nın; “Öfkenle avunuyorsun. Gücünü, kuvvetini öfkelerinle avutuyor, çürütüyorsun. (...) Hey Osmancık, yiğit, yiğit, tek öfkesini yenendir.” (s.15) hoşnutsuzluk içeren ifadeleri onda yeni arzular oluşmasını sağlar. Osmancık’ın arzusunda üçlü bir ilişki söz konusudur. “Bu üçlü ilişkiyi ifade eden uzamsal eğretileme bir üçgendir kuşkusuz. Nesne her serüvenle birlikte değişir ama üçgen kalır.”(Girard, 2001: 24) Bu üçgen arzuyu aşağıdaki gibi gösterebiliriz:

Rene Girard, Romantik Yalan ve Romansal Hakikat adlı eserinde üçgen arzu modeli diye adlandırdığı edebi yapıda; arzulayan öznenin dolayımlayıcının etkisi kendini gösterir göstermez, öznenin gerçeklik kavramını yitirdiğini ve sağduyunun felce uğradığını söyler. (Girard, 2001: 25) Böylece dolayımlayıcının etkisiyle Osmancık, hem kendisiyle hem de çevresiyle yaşayacağı bir ruhi çatışma alanına girer. Başkişinin yaşayacağı bu ferdi çatışma ileriki süreçte her bakımdan zengin bir kişilik ve kimlikle değişerek yeniden doğacağı bir kişiliğe yerini bırakır. Osmancık romanında eserin merkezini oluşturan başkişinin ruhsal savaşı genellikle “ayırılma-sınav-dönüş (yeniden doğuş) şeklinde bir öykü kalıbına uyar.” (Moran, 1997: 163). Osmancık’ın öyküsü de dolayımlayıcısı Ede Balı ve norm karakterler tarafından gerçekleştirilen sınavlarla yeni bir kimlik ve kişilik olarak bir başarı öyküsüne dönüşür.

Eserde arzunun doğuşunda her zaman dolayımlayıcının etkisi vardır. Başka bir deyişle üçgen arzunun açığa çıkarılmasında dolayımlayıcı etkilidir. Kayı Boyu’nun liderliği için yapılacak seçimde Osmancık’ın ağabeyi Gündüz Bey öne çıkınca Ede Balı, “Babanın kılıcını Gündüz Bey’e vermesi seni incitmez mi? O kılıcın senin hakkın olduğunu ve hak etmeyi düşünmez misin?”(s.14) der. Böylece

Osmancık'ı yeni bir sınavın eşiğine çekerek onda yeni bir arzusun açığa çıkmasını sağlar. Bu sözlerle arzulayan öznenin ilgisini kılıç nesnesi üzerine çeker. Aynı zamanda bu sözler dolayımlyıcı ile arzulayan özne arasında bir rekabetin ortaya çıkmasına neden olur. Ede Balı'nın ikinci uyarısı ile ruhi bakımdan yeniden sarsılan Osmancık, bu sözlerin ne anlama geldiğini bilmek ister. Ancak öfkесinin ve kişisel benliğinin etkisindeki Osmancık bu sözlerin anlamına ulaşamaz. Öfkelenen Osmancık, Ede Balı'nın üzerine atını sürer. Ertuğrul Bey, bu davranışından dolayı onu uyarır. Ede Balı'nın uyarıları ile önce kendini sonra Dünya'yı anlamaya davet edilen Osmancık, Ertuğrul Bey'in uyarısı ile törel ve kültürel değerleri tanımaya davet edilir:

“Ede Balı'nın terazisi doğru tartar, dirhem şaşmaz. Bana karşı gel; ona karşı gelme. Bana karşı gelirsen üzülür incinirim; ona karşı gelirsen gözlerim bakmaz, baksa da görmez olur. Ede Balı soyumuzun ışığıdır. Var git şimdi. Şu dediklerimi de vasiyetimi de vasiyetim say, unutma.” (s.15)

Yaşanan kimlik krizi ve iç çatışma anlarında tabiat onun en büyük sığındığı yer olur. O, yaşadığı bunalımdan doğaya sığınarak kurtulmak ister. Ayrıca Osmancık'ın hırsı, bencilliği, öfkesi, sabırsızlığı ve gururuna düşkünlüğü bu aşamada onu yalnızlığa iter. Yalnızlık sonucunda ise tabiata sığınır. Zamanının çoğunu tabiatta geçiren Osmancık, *“Çok, çok uzaklarda bir tepenin ardından altın bir yay gibi bir hilal doğmuş.”* (s.13) olduğunu görür. Ufukta görülen hilal ile mensubu olduğu topluluğun ülküsünü anlamaya çalışır. Osmancık'ın gün doğuşunu seyretme isteği onun kişisel bakımdan yeniden doğuşunun habercisidir. *“Dişil bir değere sahip olan güneş”* (Campbell, 2000: 245) tabiattaki her şeyin olgunlaşmasını sağlar. Güneş, kahramanın kişilik bakımından değişip dönüşerek olgunlaşmasını, yeni bir kişilik olarak yeniden doğacağını simgesel olarak açıklar.

“Osmancık” romanında mekân, olaylara bir dekor olmaktan çok, başkişinin psikolojik hallerini açıklayan özellik taşır. *“Bir özne kadar yol gösterici ve yönlendirici olan mekân”* (Narlı 2004, 469) başkişinin kişiliğini ve kimliğini bulmasında sembolik bir işleve sahiptir. Osmancık'ın kişisel değişim ve gelişim serüveninde Sivrikaya denilen mekân, kendi oluşunu fark ettiği bir yerdir. Bununla birlikte Sivrikaya, içinde bulunduğu toplumun değerleri ile Dünya'yı algılamasında olanaklar sunar. Kendini tanımayan, kendindeki *öteki*'ni bulamayan Osmancık'ın trajedisine Sivrikaya ortak olur.

Arzulayan özne, dolayımlyıcının çağrılarında sonra arayışa geçer. Daha çok iç dünyasından dış dünyaya/çevreye bakışlarını çevirir. Bu süreçte özellikle Beyaz çiçeklerle donanmış badem ağaçları üzerinde yoğunlaşır. Osmancık, badem ağaçlarının baharın aldatıcı güneşiyle çiçeklendikten sonra gece ayazında kavrulup gittiklerini görünce bunun sebebini düşünür. Romanda kişiler düzeyinde tematik gücü oluşturan değerlerin temsilcilerinden Dursun Fakı, bakışları badem ağaçlarında olan Osmancık'a şunları söyler:

“Akılsızdır onlar” diyor ve keyfince beklettikten sonra ekliyor:

“İki paralık güneşe aldanıverir, sonra da karda, ayazda kavrulur giderler.” (s.24)

Badem ağacı, arayış sürecindeki Osmancık'ın kişiliğinin simgesi durumundadır. Zamansız öfkelenen, sabır göstermeyen, hırsını dizginleyemeyen ve duygularına göre hareket eden Osmancık'ın kişiliği, kış güneşine aldanarak çiçeklerini açan, ancak gece ayazında kavrulup giden badem ağaçlarına benzer. İki paralık kış güneşine aldanarak açan sonra karda ve ayazda kavrulup giden badem ağacı, arayış sürecindeki Osmancık'ın kişiliğini ve kimliğini simgeler. *“Anlatı türlerine ait ‘metinlerin okunması’nda, kuru bir olay dizgesinden çok, bu dizgelerden doğan değer duygusuna ve bu değer duygusunun simgesel öne sürümlerine dikkat edilmelidir.”* (Korkmaz 2007, 125). Romanda badem ağaçları; sabırsız davranan, öfkesine hakim olamayan Osmancık'ı simgesel anlamda temsil ederler. Badem ağacının içerdiği anlam Ede Balı'nın ondan istediği zamanı, mekânı ve kendini anlama çağrısına açıklık getirir. Badem ağaçlarının durumu ile Osmancık'ın kişiliğindeki arayış, değişim ve dönüşüm aşamaları eser boyunca birbirine paralellik gösterir.

Turkish Studies

Kişisel gelişim ve değişim sürecinde henüz kendisini tanımayan kahraman, tabiatın gözlerini ayırarak bu defa içinde bulunduğu topluluğun ideallerini anlamaya doğru yönelir. “Dönüşümün kaynağının içimizde olduğu doğrudur ama kaynağının suyunun fışkırması için dolayımlayıcının sihirli değneğiyle kayaya dokunması gerekir.” (Girard, 2001:25). Osmancık, kişisel değişim ve gelişim yolculuğunda mensubu olduğu topluluğun ülküsüne yönelir. Onun mensubu olduğu topluluğun idealini anlamaya yönelmesi; “*Milli değerlerin şuur altına kazınmış ancak gerekli olduğu zaman ortaya çıkan, eski ataların ruhlarından bize doğru akıp gelen, bize tarih içinde devam etme gücü veren değerler*” (Tural, 1998: 56) olduğunu gösterir. Öfkeli, cesaretli, hırslı ve kavgacı kişilik özellikleriyle alp tipinin özelliklerini bu süreçte üzerinde taşıyan Osmancık, böylece kişisel serüvende tarihi ve kültürel değerler bakımından bir farkındalık yaşamaya başlar.

“Süleyman Şah Gazi... dedesi.. elli bin göçer evle, niçin Erzurum ve Erzincan’a?

Süleyman Şah Gazi’den sonra, niçin Sungur Tekin ve Gündoğdu amcaları Anayurd’a da babası kuzeybatı’ya? Diyar-ı Rum’a? Bin kadar göçer evle?

Niçin gelmişlerdi tâ Türkistan’lardan?”(s.26)

“Atalarının Türkistanlar’dan Söğüt’e niçin geldiği?” sorularının çengelinde bir şeylerin yanıtını arayan ve anlamaya çalışan Osmancık, Ede Balı’nın söylediği “*Babanın kılıcını kardeşin Gündüz’e vermesi seni incitmez mi?*” ifadesi arasında bir bağ kurmaya çalışır.

“Bir yanından derinliklerden uğultular gelen vadi; bir yanında uzanıp giden yayla; karşısında sınırsız ova!

Gün oradan, yayvan tepelerin ardından doğar; gün olur çırılçıplak, bakır kızılı ve koskocaman; gün olur allı pullu bulutların arasından ve altınlaşarak.. ama her zaman ve kısa sürede, bütün renkleri, bütün sesleri değiştirecek.. bütün canlıların hallerini değiştirecek.

Osman artık kendisini bu değişimin, beş on dakikalık kısa sürecinde aramaktadır:

“Gün doğumundan önceki Osman, gün doğumundan sonraki Osman!,

Ne olmuşsa, ne olacaksa bu süreç içinde olacaktır; Osman’a öyle gelmektedir artık.”(s.28)

Osmancık’ın arayış aşamasında bilinçsiz olarak yöneldiği badem ağacı, kılıç ve gün doğuşu kişilik özellikleri bakımından simgesel anlamda değişim ve dönüşümü haber verirler. Badem ağaçları kişisel değişimin aşamalarını, gün doğuşu yeni bir kimlikle yeniden doğuşunu, Ertuğrul Bey’in kılıcı ise kişiliğin törel ve kültürel değerler bakımından değişimin işaretidir. Özellikle kılıç nesnesi Osmancık’ın temsil ettiği tematik güce ait değerlerle karşıt gücün çatışmasını belirleyen ana unsurlardan biridir. Değişim ve gelişim sürecinde Osmancık’ın kılıç nesnesine bakışı değiştikçe kendisi, kendisi değiştikçe kılıç nesnesine bakışı değişecektir. Kılıçtaki temsil edilen değerleri sezmeyle başlayan Osmancık, zihnindeki diğer soruların yanıtlarını da aralamaya başlar.

Kişisel isteklerinden tam olarak arınmayan Osmancık, yine Sivrikaya’da gün doğuşunu seyretmektedir. O, güneşin doğuşunu izlemek için bulunduğu Sivrikaya’da taştan örme, kartal yuvasını andıran bir kulübede yaşayan keçe abalı bir dervişle karşılaşır. Bu dervişle gerçekleştirdiği diyalogda aldığı yanıtlar ve dervişin yaşadığı mekâna çevrilen gözler Osmancık’ı yeni bir sınavın eşliğine iter. Osmancık, dervişin adını sorduğunda; “*Dervişe ad gerekmez, ad beglere gerek ..sana gerek.*” (s.35) der.

Osmancık, Ede Balı’nın sınavları ile başlayan kendini, idealini, zamanı ve Dünyayı anlama süreci dervişin sözleriyle hız kazanır. Osmancık, rehberi konumundaki Ede Balı ve Sivrikaya’daki dervişle gerçekleştirdiği diyaloglar arayış sürecinde kendisini değişime götüren başlıca basamaklardan

ikisidir. Her sınav eşiğinde yeni kavrayışlar yaşayan Osmancık, dervişin sözleriyle ferdi çatışmaları ve bunalımını yavaş yavaş yenmeye başlar.

“Osman artık, kendisini, yaratılışını, ruh yapısını savunabileceğine inanmaktadır..güvenmektedir:

Bunalım bitmiştir.”(s.36-37)

Öfke, benlik, hırs ve sabırsızlık gibi kişilik problemleri ekseninde temellenen kahramanın çatışmaları yaşadığı bu son sınavla kaybolmaya başlar. Arayış sürecinin bu aşamasında önemli bir eşik olan “anlama” ve “kavrama” düzeyine geçen arzulayan özne, sorgulamalarında kendine dönmüş olmasına karşın kafasında yuvalanmış sorulara tam bir anlam bulamaz.

Osmancık’ın kişisel değişim ve gelişim sürecindeki en önemli eşik Ede Balı’nın İtburnu’ndaki tekkesidir. Bu tekke, Sivrikaya ile birlikte eserdeki iki merkezi mekândan biridir. Bir gün misafir olarak kaldığı tekkede Ede Balı ile görüşmek isteyince; “*Vakti değil*” denilerek isteği kabul edilmeyen Osmancık, bu söz ile kendini yeni bir sınavın eşiğinde bulur. Osmancık, tekkede bulunduğu bir taraftan “*vakti değil*” sözünün anlamını düşünürken diğer taraftan bakışlarını tekkenin görünüşüne çevirir. Tekkenin girişinin kapısız olması, gece kaldığı odanın sadeliği, bu odada ihtiyacı olanlar için duvarda asılı kadifelere bırakılan altınlar, onun yeni arzuların ortaya çıkmasını sağlar.

“Giriş kapısızdı.(...) yerde hasır. Hasırın üstünde halı. Dipte bir pencere; sahânlıklı. O yanda duvar boyu sedir. Sedire halı serili. Duvar boyunca, kilim kaplı ot yastıklar var.

Kapının karşısında düşen duvarda küçük bir ipek seccade asılı.

Seccadenin üzerindeki bir çiviye, üzeri sırma işlemeli, mor kadifeden büyücek bir kese asmışlar.

Kapının sağındaki duvarda iki yükük, aralarında da oymalı, örmeli boyalı bir lambalık var. Lambalıkta pirinç bir şamdanlık duruyor. Osman şamdanın yanında birkaç Selçuklu ve Bizans sirkesi gördü..görülüversin diye konmuşa benzerlerdi.”(s.43)

Tekkenin fiziki görünüşündeki sadelik, manevi değerlere gösterilen saygı, kişiler arası iletişimdeki olgunluk, yardımseverlik ve misafirperverlik duygusu Osmancık’ın ruhunda çözmeye çalıştığı sorunlara bir kapı aralar. Osmancık, törelere göre hareket ederek Malhun Hatun’u istese de Ede Balı, daha çok ondaki kişilik problemlerini imleyen “*Halleri müsâvi değil*” (s.56) sözüyle bu isteğini geri çevirir. Osmancık için bu söz “*göstermekten daha fazla bir şey, açıklamaktan daha fazlasıdır.*” (Levinas, 2005: 15). Ede Balı’nın bu sözü kahramanın değişimini başlatan, onun bilincini harekete geçiren önemli ifadelerden biridir.

Henüz gücünün ve kuvvetinin etkisinde olan Osmancık’ın bu isteği gerçekleşmeyince öfkesi yeniden canlanır. Bu süreçte tüm içgüdüleri Ede Balı’nın düşüncelerini reddetmek üzerine gelişir. Ede Balı’nın olumsuz yanıtı karşısında Osmancık’ın yaptığı; “*Kaç benimle!*” önerisi Malhun Hatun tarafından “*Babamın aklına yatmaya git. Ben törenin ve anamın ve atamın sözü dışına çıkamam. İşin babamladır.*”(s.53) şeklinde karşılık bulunca Osmancık yeni bir çıkmazla baş başadır.

“Kah deliye dönüyor, dişleri kenetleniyor, gözleri camlaşıyor; boğuşacak dev, kırıp dökcek, tuzla bu edecek bir şeyler arıyor.” (s.56)

Osmancık için Malhun Hatun, zamanla bir Zümrüdü Anka’ya dönüşür. Narsist kişiliği bu aşka yenik düşen Osmancık, öfke, gurur ve benlik kavgasından yine bu aşk aracılığıyla uzaklaşır. Osmancık, Malhun Hatun aşkı ile yaşadığı sınavda yavaş yavaş Dünya’nın neden bir soy için küçük olmadığını, Ertuğrul Bey’in kılıcı ile kendi kılıcı arasındaki farkın hangi nedenlerden kaynaklandığını ve Ede Balı’nın neden bir soyun ışığı olduğunu kavrar.

Turkish Studies

Arayış sürecinde Osmancık'ın değişimini simgeleyen değerlerden biri de *dolunay*'dır. Osmancık, Söğüt'te bir gece yapılan şölende gökyüzünde bir dolunayın Batı'ya doğru kaydığını görür. Dolunay, kahramanın ileriki eylemlerini; eylemlerinde yönünün Batı'ya doğru gelişeceğini simgeler. Ayrıca "yeni yaşama karşılık gelen dolunay" (Guenon, 2001: 64), Osmancık'ın kişisel değişim ve dönüşümünün habercisidir.

Osmancık'ın arayışında olduğu değerleri kavrayıp kendini ve amacını tanıyamaması, Malhun Hatun'a ulaşamamış olması, ruhsal bakımdan bir geri çekilme ve yalnızlık yaşamasına sebep olur. "Gururun sesi yükseldikçe varoluş bilinci de buruklaşır, yalnızlık duygusu keskinleşir." (Girard, 2001: 62). Onun yalnızlığı bir çaresizlik olgusu ve zorunlu bir içe kapanış niteliği taşır. Kahramanın kişisel sınırları aşmaya çalışırken dış dünyada yaşadığı başarısızlık ruhsal bakımdan iç dünyaya yönelmesine sebep olur.

Ede Balı'nın kendisinden ne istediğine hiçbir şekilde ulaşamayan Osmancık'a Dursun Faki'nin söylediği; "Ede Balı'nın istemediklerini düşünsen? İşe oradan başlasan?"(s.57) ifadesi, kişilik gelişim sürecinde önemli bir eşik olur. Dursun Faki'nin Osmancık'a söylediği sözler Sivrikaya'da Ede Balı ile ilk karşılaşmasından itibaren konuştuğu sözleri anımsatır. Bu geriye dönüşte Ede Balı'nın sözleri üzerinde yoğunlaşır; kavgacı öfkeli sabırsız ve bencil kişilikten arınmak gerektiğini anlar. Böylece duygudan akıl alanına geçmekte olan Osmancık, az da olsa kendisini bilen ve tanıyan biri olarak iki farklı süreci -arayış ve değişim- birbirine bağlama zamanını yakalamış olur. Böylece bireyin kendini tanıma sürecinde yaşadığı bunalım ve yalnızlık kendini ve çevreyi anlamasını sağlar.

Yaşam yolculuğunda bir türlü kendini tam olarak tanıyamayan ve kendindeki problemleri göremeyen Osmancık, sürekli geçmişe gider. Çünkü Ede Balı'nın sözleri/düşünceleri kendisinin aradığı bütün arzuların yanıtını içinde taşır. Ede Balı bir rehber olarak öfke, bencillik, hırs bakımından onu sınırlar ve kişiliğindeki problemlerin farkına varmasını sağlar. "Çünkü yaratıcı edim insanı sınırlayan şeyle birlikte ve ona karşı ortaya çıkacaktır. Bilincin kendisi bu sınırların farkına varılmasından doğar. İnsan bilinci var oluşunun ayırt edici yanıtıdır; sınırlamalar olmasaydı onu asla geliştiremezdik." (May, 2007:126). Ede Balı'nın "Hey Osmancık, yiğit, yiğit, tek öfkesini yenendir."(s.15) diyerek yaptığı sınırlama Osmancık'ın bu aşamada kişilik problemlerini görmesini, uzun süreçte ise ideallerinin farkına varmasını sağlar. Bu anlamda Ede Balı onun sınırı değil, tersine onun arayışını, değişimini ve yeniden doğuşunu hazırlayan başlıca rehberidir. Aynı zamanda Ede Balı karşısındaki yenilgisi, gerçek zaferi olur.

Osmancık, geriye dönüş yaptığında Ede Balı ile olan konuşmalarını hatırlayarak kendisiyle yüzleşir. Osmancık, kendisine giden yolun bir başkasından geçtiğini anlar. Geçmişle yüzleşen Osmancık, kafasındaki diğer soruların yanıtını birer birer çözmeye başlar.

Kahraman, arayış sürecinde yaşadığı sınavların etkisiyle artık kendisini tanıyan biri olarak geçmişle bir iç hesaplaşma yaşar. Geçmişin kendisi için bir yanılsama, huzursuzluk kaynağı ve hayal kırıklığı olduğunu anlayan Osmancık, Ede Balı'nın üzerine at sürdürdüğünü, öfkelerinin sebebini, sabırsızlığını, kavgacı kişiliğini ve bencilliğini düşünerek Ede Balı'nın sezdirmeye çalıştığı dünya ile ilgili "uzak" ve "yakın" kavramlarında farklı anlamlar bulur. Kahraman, arayış sürecinin bu basamağında kişisel sınırlarını gerçek anlamda aşamıyor olsa bile değişimin ruhsal işaretleri belirgin bir biçimde kendini göstermeye başlar:

"Ben bir yıldır kendimle boğuşurum. Bir yıldan çok da Ede Balı Domaniç'te, bir gece, Sivrikaya'da o sözleri niye etti? Ben neyim ki, ne olmamı diler diye akıl zorlarım."(s.76)

Bu süreçte Osman ismiyle anılan kahraman, Ede Balı'nın ne istemediklerine yönelmiş biri olarak kişiliğinde duran komplekslerin özüne ulaşmak ve bu kompleksleri besleyen içgüdüsel güçleri

tanımak ister. Jung, komplekslerin egemenliğinde olan insanların hiçbir şekilde kendini tanıyamayacağı ve kendini değiştiremeyeceğini ifade eder. (Jung, 2004:134). Osman, ruhundaki komplekslerin egemenliğinden kurtuldukça hem kendini tanıyacak hem Ede Balı'yı daha kolay anlayacaktır.

Değişim Sürecinde Osmancık

Arayış sürecinde ferdi iç çatışmaların yönlendirdiği başkişi, bu süreçte hem kendini tanıyan hem de sosyal çevrede yaşananları değerlendirebilen biri konumundadır. Osmancık, kişilik değişim ve gelişim sürecinin bu aşamasında özellikle büyük ülküsü çerçevesinde Türk toplumuna yön verme çabası içindedir. Bu süreçte Osmancık'taki değişim aşamaları toplumun büyüme süreci ile paralel bir şekilde gelişir. "*Kişisel bilinçaltı ve kolektif bilinçdışında ferdi ve milli seviyede bir yığın tecrübeden geçtiğini gördüğümüz kahramanın*" (Özcan 2003, 2) kişiliğinde bu aşamada öne çıkan çatışmalar; daha çok Kayı Boyu'nun tarihten getirdiği değerlerle Bizans'ın ve onu besleyen kültürün değerleri arasında yaşanır.

Osman, bunalımdan çıktığında, yani kendisinden neler beklenildiğini anlar, ruhundaki bütün parçaları birleştirir. "*Yakın ve irak*" kavramlarını, Dünya'nın büyüklük ve küçüklüğü konusunda, kafasında çengellenen soruları, Sivrikaya'da Ede Balı'nın söylediklerini, kendisine benimsetilen ülküyü anlar: "*Ve Osman, artık seziş değil bilmektedir.*" (s.82) Osman, bu süreçte kendi benliğinin derinliklerine indikçe, düşüncesinin sınırlarını genişlettikçe yeni şeylerin farkındalığını yaşar. Bir anlamda "*kendindeki öteki*"ni bulan Osman'ın dünya görüşünde sarsıcı değişimler kaçınılmaz olur.

Romandaki merkezi mekânlardan biri olan Ede Balı'nın tekkesi, Osman'ın kişilik bulmasında önemli bir işleve sahiptir. İleriki süreçte tekkede Osmancık'ın gördüğü rüya, kahramanın yeniden doğuşuna zemin hazırlar. Arayış döneminde somut nesnelere yüzeyindeki anlamlardan hareket ederek kişiliğini bulmaya çalışan Osman'ın değişiminde, tekkeyle birlikte soyut unsurlar daha çok öne çıkar. Özellikle Osman'ın bu tekkede misafir olduğu gece gördüğü rüya romanda simgesel bir değere sahiptir. Romandaki "*düş*" unsuru kronolojik bakımdan Ertuğrul Bey 'in düşü ile başlar. Osmancık'tan önce aynı tekkede tan yeri ağarana kadar kendisine verilen Kur'an'ı ayakta Kible'ye dönerek okuyan Ertuğrul Bey sonunda sabaha doğru uyuyakalmış ve bu kısacık uykusunda bir rüya görmüştür. Rüyasında bir ses ona Allah kelamına gösterdiği saygının kendi soyunu yücelteceğini kudretinin bu saygıdan dolayı artacağını söylemiştir. Ancak roman için asıl önem taşıyan rüya Osman'ın rüyasıdır. Osman bir gün bütün ağaçların çiçeğe durduğu bir dönemde tekkedeki konuk evindeki odasında sabaha karşı bambaşka bir rüya görür. "*Düşte, Osman Gazi'nin kendi göbeğinden çıkan ve Tanrı'nın yanına kadar uzanan kozmik ağaç, bu yetkinin tanrısal onayının cisimleşmesidir. Ağaç yerle gök arasındaki bağ olarak Osman'ın dünyevi iktidarını kaynağına, yani göğe bağlar.*" (Kocabıyık 2004, 5) Jung, düşleri kökensel uyumuzdan uyanarak kendimizi fark etmemizi sağlayan, ruhun en karanlık, en gizli köşelerine yerleşmiş dar bir kapı olarak değerlendirir. (Jung, 2004: 42). Osman da ruhunun en gizli köşesinde saklı duran düşün kapısını araladığında gelecekte kendisini bekleyen büyük bir idealin olduğunu görür. Bu düş kişisel olmaktan çok "*kökenle ilgili mitsel bir düşür.*" (Kocabıyık 2004, 4) Bir anlamda bu düş, okuyucuyu mitlere kadar götürür. Osman, Kumral Abdal'dan rüyasının tabirini istediğinde o da benzer şeyleri söyleyerek onun kudretinin artacağını bunun da Malhun Hatun'la evlenmekten geçeceğine işaret eder. Osman'ın düşünden çıkarılan anlam aynı zamanda bireysel kimliğin geriye çekilerek milli kimliğin öne çıkmasını sağlar.

Osman'ın gördüğü düş kadar düşün içindeki "*ağaç/çınar*", simgesel bakımdan onun kişiliğine ve özellikle yaşama amacına ışık tutar. "*Ağaç, bu dünyada kök salmak isteyen günümüz insanının ebedi duygularını da simgeler.*" (Jung, 2005: 45). Kahramanın değişiminde önemli bir eşik olarak gördüğümüz rüyadaki ağaç; yaşadığı yerde/dünyada kök salan insanın bir ağacın dalları gibi

Turkish Studies

dört bir tarafa yönelen Türk insanının Dünya'daki genişleme arzusunun imler. Öfkelerini, sabırsızlığını, benliğini söz konusu idealde eriten Osman'ın düşünceleri böylece milli benlik üzerinde yoğunlaşır.

Başkişinin kişisel değişim ve gelişimi bu süreçte yine Ede Balı önderliğinde devam eder. Onunla gerçekleştirdiği son görüşmede sabır ve azim gören Ede Balı, Malhun Hatun'u Osman'a öte'si için vermeyi kabul eder. Zümrüdü Anka'sına kavuşan Osman, öte'lere ve ıldızlar'a yönelmiş biri olarak artık "*Faust'un ünlü sözünde dediği gibi 'Kafasında kurduğu düşünceye benzemektedir.'*" (Mounier, 2007: 40).

"Osman, benliğinden sıyrılmanın, benliğinin üstüne çıkmanın yolunu, artık bulmuştur; bu saygıda bulmuştur.

Ve mutluluğu, Malhun Hatun'a sahip olacağından değildir; Malhun Hatun, artık, İtturnunda görüp vurulduğu kız değildir: Malhun Hatun, babasının o şafak rüyasından gelip kulaklarına yerleşen sözlerindir; soyun sopundur:

Osman Zümrüdü Anka'sına kavuşmuştur; Osman'ın mutluluğu bundandır ve bunun için dengelidir. Ölçülüdür; görev şuurunun ve sorumluluğunun denetimindedir."(s.97)

Yaşamında bir soyun ülküsünü uzaklara taşımayı yaşamının merkezine taşıyan Osman, Malhun Hatun'un ötesinde daha büyük bir amaca yönelmiş olur. Osman'ın narsist kişiliği bu süreçte özlemine duyduğu büyük ideal olan "Zümrüdü Anka" düşüncesine yenik düşer. Freud'un deyişiyle, "*Aşk nesnesi yararına libido bakımından zayıflayan insan, yine aşkın etkisiyle alçakgönüllülüğe bürünerek narsizminin bir bölümünü kaybeder.*" (Freud, 2007: 43). Osman da Malhun Hatun'a ulaşmaya çalışırken gerçek amacının Malhun Hatun'dan ötesi olduğunu anlar. Ona ulaştığında ise hayatta kalmak itkisi ne kendisini ne de Malhun Hatun'u hedef alır. Onun bu süreçte canlanan narsizmi tamamen toplumsal bir karakter taşır:

"Hey benim ulu beğlerim; size derim ben Kayı beği izninizle olan, övülmüş ululanmış Ertuğrul beğ gazi'nin oğlu küçük Osman, size derim ki; Tanrı'yı şahit göstererek, Tanrı üzerine and içerek derim ki, Kayı boyunun boylarınızdan ayrısı gayrısı yoktur. Ben, Ertuğrul oğlu Osman, and içirim ki yolum hepimizin yoludur. Ben, Ertuğrul oğlu Osman, Tanrı bir, inanırım ki, bu yol ayrılı gayrılı aşılmaz ve ayrıya gayrıya düşende ne kimesneye beğlik kala, ne ad, ne san kala..."(s.160)

Değişim aşamasında gerçekleştirdiği eylemlerinden başarıyla çıkan Osman, ney çalmaya başlar. Arınmanın ve kendini bulmanın, durulmanın iç çatışmalardan kurtulmanın simgesi olan ney, olgunlaşmanın, manevi yaşamın öne alındığının da göstergesidir. Değişim süreciyle birlikte suskunlaşan ve eylemlerinde bir yavaşlama görülen Osman'ın neyle buluşması dışsal çağrılardan uzaklaşıp içsel çağrılarının sesine kulak vermeye başladığını imler.

"Kimsenin söyleyemeyeceği, kimsenin kelimelerini bulamayacağı en büyük ve en kesin gerçek o neyde idi; ancak o neyle söylenebilirdi ve Osman o neyde idi; neyinde idi, neyi idi." (s.149)

Osman'ın üflediği ney sesinde iki zıt dünya vardır. Birinde Kalanozlar'ın Aya Nikolalar'ın Nikeferoslar'ın sesi, diğerinde ise Konur Alplar'ın, Sungurlar'ın, Akça Kocalar'ın. Ney sesinde Dursun Fakılar'ın sesi ile Orhan Bey'in göndereceği müjdeler vardır.

Osman'daki kişisel değişim bu aşamada yaşam ve ölüm kavramları üzerinde de görülür. Annesi Cankız'ın, kendisine, "*Ey oğul; kendini bul oğul!*"(s.122) şeklindeki uyarısı her yönüyle değişen ve gelişen Osman'ı ölüm ve yaşam kavramları konusunda düşünmesini, bu kavramları sorgulamasını sağlar. Bir tarafta hasta yatağında ölümü bekleyen Cankız'a, diğer tarafta Orhan'ı dünyaya getirecek olan Malhun Hatun'a bakan Osman, bu doğum ve ölüm çevriminde ölümün yaşama yer açtığını anlar. Yaşam ve ölüme yeni anlam boyutları arayan Osman'a, Ede Balı Selçuklu Sultanı

Turkish Studies

Alparslan'ın ölüm anındaki sözlerini hatırlatır. Böylece Bey seçilme eşiğindeki Osman, gerçek gücün ve büyüklüğün sınırları ile Dünya'nın büyüklüğü yeniden düşünür.

“Alp Arslan'ı bil, Osmancık. Tanrıdan başka ulu varsa ve olursa ve olacaksa, ulular ulusuydu o. Ülkeler almıştı ve o bir avuç toprağa verilmeden önce, son nefesini vermeden önce, bir gaflet anında, o bağışlamaz yarayı aldıktan sonra şöyle demişti:

-Bu ölümü, böyle ölümü hak ettim. Gençliğimde bir bilgin bana; alçak gönüllü ol, kuvvetine güvenme, düşmanlarını hor görme demişti. Bu öğüdünü unuttum; kibrim yüzünden cezalandırılıyorum. Daha dün; Dünya, atımın ayakları altında titriyor sanırdım ve kendi kendime: Sen Dünya'nın efendisi ve yenilmez savaşçısıydın, diyordum. Şimdi ise gafletin yüzünden cılız bir düşmanın darbesiyle ölüyorum. Bu ordular ve bu şeref, bu şan, bu taht artık benim değil; hiçbir şey benim değil.”(s.126)

Osman'ın kişisel değişim ve gelişim aşamasındaki en önemli aşama belki de Kayı Boyu'na beğ seçilme sürecidir. Bu süreç kendi kılıcı ile babası Ertuğrul Bey'in kılıcı arasındaki farkın kavranıldığı bir aşamadır. Eserde arzu nesnesi olarak yer alan kılıç, olduğundan çok şeyleri üzerinde taşıyan bir nesnedir.

Yaşamı ve Dünya'yı her boyutuyla anlamaya ve kavramaya çalışan kahraman, Kayı Boyu'na Bey seçilme eşiğinde bir ikilem yaşar. Bu ikilemde daha çok kılıç nesnesinde yoğunlaşır. Bir soyun ülküsüne babasının kılıcı ile ulaşabileceğini anlar:

“Bir kılıç... düşünmeye, ölçüp biçmeye, tartmaya ve görünmeyenlerin, bilinmeyenlerin, gelecek zamanların ve eldekilerle elde edileceklerin, kıl sektirilmemesi gereken hesaplanmasına bağlı; ancak bunlara göre iş görebilir; ancak bunlarla iş görmelidir. Babasının kılıcıdır bu!”(s.36)

Kişisel benliğin milli benliğin buyruğuna girdiği bu süreçte Osman, babası Ertuğrul Bey'in kılıcının bir 'tek' insandan ne beklediğini anlar. Büyük kardeşi Gündüz Bey'in iznini alarak törelerin gereğini yerine getiren Osman, Ertuğrul Bey'in silah arkadaşlarının onayı ile Kayı Beyi olmaya karar verir. Osman, yeni bir kendini gerçekleştirme alanına adım atarken yine törelerin ve kültürel değerlerin buyruğunda bir birey olarak dolayımlayıcısı Ede Balı'ya danışır: Böylece *“dolayımlayıcının kişiliğini sahiplenmeyi, kendisine mal etmeyi düşler. Onun gücüyle kendi “akıllılığı” arasında mükemmel bir sentez hayâl eder.”* (Girard, 2001: 61) Başka bir deyişle dünyayı dolayımlayıcısının gözüyle görmek ister.

“Atam Ede Balı, Allah bilir ya, ben önce, doğru muyum, yanlış mıyım, bileyim deye senden akıl almak dilerdim. Niyetimi aşikâr etmeliğim için, babam Ertuğrul Bey gazi'den bile önce sana danışmam gerek sayardım. Amma ki sen böyle münasip gördün, ben de uyarım. Şimdi büyüklerim, küçüklerim, saydıklarım, sevdiklerim, herkes bilsin. Bana yakışırsa, benim hakkım ve layıkım görülürse, ben beğlik isterim. Buna da kendimi layık sandığım ve bana yakışır sandığım ve hakkımdır ve hak edeceğim sandığım için isterim. Ve, dediğin gibi, daha önce de ağam Gündüz beğ'in iznini ve rızasını aldığım için isterim. Deyin bana şimdi: Doğru muyum, yanlış mıyım?”(s.113)

Osman'ın Bey seçilme aşamasında son olarak Ede Balı'ya danışması; *“Kuruluş döneminde milli kimliğin oluşmasında en büyük otorite olan beğ'in tek otorite kaynağı olmadığı(nı)”*(Coşkun 1999, 28) gösterir. Ayrıca Osman Bey, gerçekleştirdiği fetihler sonucunda bağımsızlık ilan etmeye hazırlanırken bu süreçte Anadolu Selçuklu Sultanı Alaaddin Bey'e danışır. Osman'ın bağımsızlık ilanından önce Ede Balı ile Sultan Alaaddin Keykubat'a danışması; *“Türk destanlarına baktığımızda her kağanın veya hükümdarın, kararlarını alırken yanlarında bir bilge kişinin olduğu”* (Öztürk, 2001: 87) tarihi gerçeklere de uygunluk gösterir.

Bu süreçte Osman ismini geride bırakarak Osman Bey diye anılan başkişinin değişim ve gelişimi her yönüyle devam eder. Kayı Boyunun yaşam felsefesi, dünyaya bakışı, dostluk ve düşmanlık anlayışı, töresi Osman Bey'in kişiliğinde birleşir. Osman Bey, beğ seçilince mensubu

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 6/3 Summer 2011

olduğu topluluğun törel ve kültürel anlamda en büyük temsilcisi olur. Böylece kahraman geleneğin istediği şekilde bir lider olarak bu anlamda kişisel bir dönüşüm eşliğindedir. Bu süreçte tamamen törel ve kültürel değerlerin buyruğuna giren Osman Bey'in öz yaşamındaki öncelikler, yerini soy yaşamındaki önceliklere bırakır. Onun sürekli “*Ben Kayı beği Osman, ... Ben, Kayı beği Osman Beğ, Ertuğrul gazi oğlu, Kayı beği Osman beğim.*” (s.184) şeklinde dile getirdiği sözler, bireysel bilincin toplumsal bilince yenik düştüğünü gösterir. Bu aşamada eylemlerinde görülen üst seviyedeki milli benlik bilinci; onun kendisinden daha üstün bir davayı koruma uğruna kendinden vazgeçmesi anlamını taşır.

“Osman beğ, artık yaradılışının, var oluşunun, hayatla ödüllendirilişinin sebebini bilmektedir. Ede Balı sözlerinin gerçek anlamını bilmektedir; artık onları kavramaktadır; Malhun Hatun’u niçin sevdiğini kavramaktadır; Orhan’ın ve doğacak oğullarının ve torunlarının gerçek anlamını kavramaktadır; dudaklarından bir sezikle dökülen bir sözün, Zümrüdü Anka sözünün gerçek anlamını kavramaktadır.” (s.232-233)

İç dünyası değiştikçe dış dünyayı daha nesnel bir şekilde yorumlayan Osman Bey, değişim sürecinde bütün sınavlardan geçmiş bir birey olarak dönüşüm sürecine doğru ilerler. Çocukluk ve delikanlılık çağlarında Dünya’yı büyük gören Osmancık, öfkeden, hırstan arınmış olduğundan artık Dünya’yı küçük görmektedir. Osmancık, tamamen Osman Bey’in buyruğuna girmiştir. Kişisel bakımda bütün kaygılarından kurtulmuş, gerçek savaş alanının coğrafi olmaktan çok ruhsal olduğunu anlamış. Osman Bey, sezgi ile bilgiyi kişiliğinde birleştiren bir kişilikle daha farklı bir kişiliğinden dönüşümün- eşliğindedir.

Dönüşüm Sürecinde Osmancık

Bu devrede her türlü çatışmalarından arınmış ve sezgi ile aklı birleştirmiş bir Osman Bey vardır. Kişisel bakımdan Osmancık’ın Osman Bey’e ve Osman Gazi Han’a dönüşmesi ise sonuçlanan kişisel ve değişim gelişim süreci, Anadolu’da henüz yerleşik düzene geçmemiş bir boyun gelişim süreciyle paralel şekilde ilerler. Törel ve kültürel değerlerin istediği bir kişilik olan Osman Bey, bu süreçte yeni bir kimlik ve kişilikle önce bir ülkü/ideal adamına daha sonra ise bilge bir devlet başkanına dönüşür. Böylece kahramanın kişisel gelişim ve değişim serüveni, toplumsal bakımdan Kayı Boyu’nun Beylikten devlete doğru gelişen kurumsal bir yapı kazanması ile tamamlanır.

Karakter bakımından bu süreçte tam bir olgunlaşma gerçekleştiren Osman Bey, yine Oğuz’un ülküsü çerçevesinde içinde bulunduğu topluluğu farklı bir yapıya dönüştürme amacı taşır. Osman Bey, gökyüzündeki dolunaya, yeni doğan güneşe, badem ağacına bakmakta, Malhun Hatun’un dünyaya getireceği çocukları, Bursa’nın ve Karacahisar’ın fethini düşünmektedir. Bu aşamada duygularından iyice kopmuş olan kahraman, tam anlamıyla aklın alanına geçmiştir. O, eylemlerinden önce mantık yürüten, savaşmak kadar barışı korumanın da çok önemli olduğunu düşünen, kişisel tutkuların esiri olmayan bir kişidir artık. Ondaki değişimin çevre de farkındadır

“Osman beğ’de bambaşka bir kişilik, bambaşka ve o zamana kadar akıllarından bile geçmeyen bir yöneliş ve yönlendirilme iradesi seziyorlardı.” (s.301)

Milletinin idealini gerçekleştirme yolculuğundaki Osman Bey, alp tipinin özelliklerinden ayrılarak gazi tipinin özelliklerini kazanmaya başlar. Osman Bey’in Osman Gazi diye anılacağı bu süreçte başlıca çatışma alanları; “*Kayı Boyunun tarihten gelen değerleri ile Bizans’ın temsil ettiği kültür arasındaki çatışmadan kaynaklanır.*” (Köksal 1999, 43). En büyük ülküsü Kayı’ya yeni topraklar kazandırmak olan Osman Bey, Bizans’ın temsil ettiği; yozlaşma, adaletsizlik gibi değerlerle savaşıyor. Bu dönemde Osman Bey’in, yaşamının merkezine aldığı en önemli unsurlar gaza ve gazilik

değerleridir. O, kardeşi Savcı Bey'in şehit olduğu Kulacahisar Savaşı'nda gazilik ünvanına ulaşır. Böylece Osman beğ'in yaptığı gazalar onun yaşamına anlam veren en üstün değer olur.

"Tanrı'ya şükürler olsun ki, gaza günlerim gelmiştir."(s.170) "Gazâ için yaratıldık, gazâ için ölürüz; muradımız budur."(s.265) diyen Osman Gazi'nin bu aşamada en büyük özlemi 'gazâ' yapmaktır. Osman Gazi'nin Kulacahisar gazâsında yeğeni Bay Koca'nın şehitlik acısı ile 'gazâ ve gazilik' övücünü birlikte deneyimlemesi, onun kişisel dönüşümünde önemli bir eşiktir. Osman Bey'likten Osman Gazi'liğe geçişin yaşandığı bu gaza ile kahraman, "Dünyanın sandığı kadar büyük olmadığı"ni daha iyi anlar ve kavrar. Bundan dolayı dönüşüm sürecinde Osman Gazi'nin eylemlerini daha çok gazilik kavramı yönlendirir. Gazilik, onun için başlı başına bir yaşam ve/var oluş şekli olur. Osman Bey, "gazilik" kimliğini kazandıktan sonra Dünya'ya ve yaşama farklı bakar; yeni topraklar elde etmek onun tek amacı olur. "Gazi tipi de alp tipi gibi dünyayı fethetmeyi gaye edinen bir kahramandır. İslamiyet onun savaşına yüce bir mana ve zengin bir muhteviyat verir." (Kaplan, 1996: 112). Dönüşüm sürecindeki eylemlerinde manevi değerleri daha çok öne çıkar. "Kierkegaard'ın deyimiyle, insanın Tanrı ile olan ilişkisi türle olan ilişkisinin önüne geçer." (Mounier, 2007: 98). Osman Gazi, gerçekleştirdiği fetihlerde kendisini bekleyen daha büyük hedeflerin olduğunu anlar:

"Osman Kayı'ya .. Kayı Oğuz'a.. Oğuz Hak yoluna diyor ve her zaman bunu diyor ve sadece bunu diyor. Çünkü Osman beğ, bütün idrak gücüyle inanmaktadır ki, 'Göklerdeki ve yerdeki ordular Allah'ındır.'"(s.289)

Okuyucu için kurmacanın tutarlılığının önemli olduğu tarihi bir romanda, başkişinin yaşadığı değişim ve gelişim sürecinin tarihi gerçeklere uygun olması da önemlidir. Osman Gazi, küçük oğlu Alaaddin'i Ede Balı'nın İtburnu'ndaki tekkesine göndererek mürit olmasını, diğer oğlu Orhan Bey'in ise özellikle savaşçı olarak yetişmesini ister. Alaaddin ve Orhan Bey'in çocukluklarında bu alanlara yönlendirilmiş olmaları Osmanlı Beyliği'nin yükseldiği iki temeli göstermesi bakımından önemlidir. Osmancık'tan Osman Gazi Han'a kadar gelişen kişilik ve kimlik değişimi; söz konusu bu iki temel üzerinde gerçekleşir. Ayrıca Osmancık'ın kişilik bulup kendini tanımasında Ede Balı'nın etkisi; "Türk-İslam kültür ve medeniyetinin teşekkülünde gaziler kadar velilerin de büyük rolü olduğunu gösterir. Hatta denilebilir ki eski alp tipinin devamı olmakla beraber, gaziler de İslam dininin değerler sistemi içinde yer aldıklarına ve bu değerler uğrunda savaşmış olduklarına göre, doğrudan doğruya bu değerlerin taşıyıcısı, yayıcısı ve asırlar boyunca devam ettiricisi olan velilerin rolü gazilerden de büyüktür. Gazilerle veliler çok defa beraberdiler. Ülkelerinde fethinde gaziler ön planda görünürler, fakat orduların ve geniş halk kitlelerinin manevi gücünü, hayat felsefesini veliler tesis ederlerdi."(Kaplan, 1996:120). Osmancık'ın bu süreçte kişilik özellikleri bakımından manevi değerleri öne alması, Osmanlı'nın yükselişinin sadece askeri disipline dayanmadığını gösterir.

Arayış ve değişim süreçlerine simgesel boyutta bir anlam kazandıran badem ağacı, yine dönüşüm sürecinde Osman Gazi'nin kişisel dönüşümünü ve yeniden doğuşunu simgeler.

"Badem ağacı, ayaz vuramaz, don çekmez, solmaz dökülmez çiçeklerini açmıştı."(s.232)

Badem ağacının bu süreçte dökülmeyen çiçeklerini açmış olması, Osman Gazi'nin kişiliğindeki olgunlaşma ile birlikte onun temsil ettiği topluluğun büyüdüğünü; aşiretten devlete dönüştüğünü imler.

Değişim sürecinde kahramanın sorumluluk alma özelliği bu aşamada sorumluluk veren kişiliğe dönüşür. Kişiliğini ve kimliğini bulana kadar başkalarından "etkilenen" Osmancık'ın yerini, "etkileyen" Osman Gazi alır. Bir zamanlar kendisinin kavramakta zorluk çektiği; "Dünyayı bize büyük gösteren bizim küçüklüğümüz" ifadesindeki anlamı artık yeğeni Bay Koca'ya anlatmaktadır.

Turkish Studies

“Hey benim geyik yıkan yeğenim Bay Koca; eğlenme gel, diye seslenmişti: Osman beğ, yeğeni Bay Koca’ya kayınatası Ede Balı’yı anlatmak, dünyanın niçin küçük olduğunu anlatmak istiyordu.” (s.159)

Özellikle Türk-İslam kültüründeki değerleri gözlemleyerek din değiştiren Mihail Kosses’in kararında Osman Gazi etkili olur. Mihail Kosses, Osman Gazi’nin kişiliği ve kimliğindeki özellikleri gözlemledikten sonra Bizans/Batı kültüründen Söğüt Türklerinin tarafına geçer. Mihail Kosses’in kararında Osman Gazi’nin şahsında temsil edilen törel ve kültürel değerlerin etkisi daha çok etkili olur.

Değişim sürecinde sorumluluk alan birey, dönüşümle birlikte yine sorumluluk dağıtan bir birey olur:

“Osman Gazi han bunun üzerine, Eskişehir’in sorumluluğunu ağabeyi Gündüz’e, Yarhisar’inkini Konur Alp’a, verdi. İnegöl’ün hesabı Turgut Alp’dan sorulacaktı.”(s.318)

Osmanlı ve Osman Bey’in ilk yılları ile hiç ilgisi kalmayan kişilik özelliklerine Kayı büyükleri bile şaşırır. Tekfurular bile Osman Gazi’de bambaşka bir kişilik, bambaşka bir yöneliş ve yönlendirilme iradesi sezerler. Bu sezide onun komutanlık kudretini en inceliklerine kadar uyguladığını görürler. Arayış sürecinde yönlendirilen kahraman, bu süreçte yönlendiren bir kişiliğe dönüşmüştür. Ede Balı’nın kendisine yaptığı rehberliği O, artık Orhan Bey’e yapmaktadır. Orhan Bey’e yapılan rehberlikte kişisel isteklerden çok Kayı Boyu’nun ülküleri vardır.

Dönüşüm sürecinde törel ve kültürel değerler bakımından önemli adımlar atan Osman Gazi’nin kişiliğinde, bazı kavramlar daha çok öne çıkar. Adalet, cömertlik, yardımseverlik, mertlik kavramları dönüşüm süreci ile birlikte Osman Gazi’nin kişiliğinin ve kimliğinin vazgeçilmez değerleri olur. O, bu özelliklerin birçoğunu içinde yaşadığı sosyal çevrede kazanır. Çünkü her insanın davranışları içinde bulunduğu topluluğun dünya görüşüne göre şekillenir. Karacahisar Kalesi ele geçirilince, ganimetlerin paylaşımı, tutsaklara dağıtılma şekli Osman Gazi töresince olur; can ve ırza dokunulmasına izin vermez.(s.294). Osman Gazi’nin Zümrüd-ü Anka’ya yürüdüğü yolda vazgeçemediği tek unsur; “adalet” kavramıdır. O, her şeyden önce Kayının tüm eylemlerinde adalet ister. Adalet dağıtırken Türk veya Bizans, farkı gözetmez.

“Osman Gazi han, her şeyden önce adalet istemektedir. Adaletin, hak, hukukun İsevi, Musevi, Müslüman; Türk, Ermeni, Rum, Tatar gözetmemesi; eş, dost, akraba kayırmaması gerektiğine, kesin inanmaktadır.”(s.319)

Osman Gazi, Kayı topluluğunun kurumsal bir yapı kazanma eşiğinde bağımsızlık ilan etmeden önce Dursun Fakı’ya kadılık görevi vermesi, adalet kavramını başka değerlerden daha çok önemseydiğini imlediği gibi, kurduğu devletin dayandığı temellere de işaret eder. Bizanslılar bile kendi aralarındaki davalarda Osman Gazi’ye danışır. Oğlu Orhan Bey’in, tekfur Dukas’ın kızı Holarifa’yı kaçırmasını Ertuğrul Bey gazi töresine aykırı bulan Osman Gazi bu eyleme izin vermez.(s.281)

Savcı Bey’i ve oğlu Bay Koca’yı şehit eden Kalanoz esir alındığında onun öldürülmesine izin vermez. Çünkü O, savaşmayarak toprağını teslim eden biriyle savaşmayı Türk töresince alçaklık sayar. Bu nedenle sadece malını gazilere dağıtarak onu serbest bırakır. Savaşı bile kurallarına göre gerçekleştiren kahraman, burada yine törel ve kültürel unsurların gereklerine uygun hareket eder.

“Hey dinleyin beni. Ben Kayı beği, Osman beğim; sözüm herkesedir. İyi dinleyin: Kayı beği Osman beğim kılıcını atıp aman dileyeni bağışlarım. Kılına ziyan vermem ve verdirtmem.”(s.244)

Osman Gazi’nin bu süreçteki kişisel dönüşüm simgelerinden biri de güneştir. Osman Gazi, arayış ve değişim sürecinde olduğu gibi bu aşamada sürekli Sivrikaya’ya giderek güneşin doğuşunu seyrederek. Güneşin doğuşu; Osman Gazi’nin yenilenen ve değişen kişiliğini simgelemekle birlikte,

Turkish Studies

“Yeni doğan güneş, doğmakta olan ölümü de haber verir.” (Gürol 1993, 208). Eylemlerini tamamlayan kahramanın ufukta yükselen güneşi izlemeyi alışkanlık haline getirmesi, daha çok yeni bir yaşama, yani ölüme geçme isteğini imler. Osman Gazi yaşam ile ölümü birbirini besleyen iki unsur olduğunu anlar.

Dönüşüm sürecinde çevresindeki nesnelere anlamını daha iyi kavrayan bir Osman Gazi Han vardır. Gazâlarda elde ettiği başarılarından dolayı Konya Sultanı Alaaddin’in kendisine gönderdiği kılıcın temsil ettiği değerler üzerinde yeniden yoğunlaşır.

“Nerede?, Ne zaman?, Nasıl?, Ne için?, Neyin karşılığında neyi elde etmek için?”(s.284)

Sultan Alaaddin’in gönderdiği kılıçta, babasının kılıcıyla temsil edilen değerlerin neler olduğunu yeniden anlar. Bir zamanlar Osmancık’ın “hiç”ler için çektiği kılıç, şimdi yıldızlar kadar uzak bilinen amaçları yakınlaştıran bir değerdir. Bir zamanlar Kayı büyüklerine; “Söğüt’ten ötelere çağırmaya geldim.” (s.155) diyen Osman Bey’in yerinde ebedi olarak Bursa’da kalmak isteyen bir Osman Gazi Han vardır:

“Güneş yükselmekte, gök maviliğini, ova yeşil çeşitlemesini bulmaktadır ve kubbe, şimdi, ovulmuş gümüş gibidir: Osman Gazi han, Zümrüdü Anka’nın yüzyıllar boyu süreceğine inandığı uçuşu boyunca onun, o kubbenin altında, uçuşun düşlemesine yatmayı daha bir hırsıyla istiyor ve hiç ara vermemiş gibi tekrarlıyor:

Ben ölünce beni şu gümüş kubbenin altına koyun.”(s.331)

Osman Gazi’nin yaşama ve dünyaya bakışı değiştiği ölüm kavramı onda farklı anlamlar kazanır. Ülküsünü gerçekleştirmiş biri olarak; Osman Gazi, bu süreçte ‘ölüm’e hem ağlayan hem de gülen gözlerle bakar. Babası Ertuğrul Gazi ve kardeşi Savcı Bey ile onun oğlu Bay Koca’nın ölümlerinde herkes için negatif karakter taşıyan ölüm fikrini, o ilahi bir emir olarak algılar. Yaşamın herkes için sunduğu bu olumsuz son yani ölüm; Osman Gazi için “yeniden doğuş fikri, dünyadan ayrılış, birtakım güç kaynaklarına yönelme ve yaşamı yenileyen bir dönüş” (Campbell, 2000: 47) anlamı taşır. Çünkü en büyük ideali çoğalmak ve genişlemek olan bir topluluğun lideri için ölüm, çok yakın bile olsa önemsenecek bir şey değildir.

O, Kayı topluluğundaki her ölüm olayında; hayatın ölüme doğduğu, ölümün de yaşama yer açtığını düşünerek ölümün soğuk yüzünü yenmeye çalışır. Kültürümüzde ve yaşamımızda en önemli eşiklerden biri olan ölüm, Osman Gazi için, yeni doğan güneş gibi yeni bir yaşamın müjdesi olur.

“Osmancık” romanında yer alan doğum ve ölüm dizileri, başkişinin yaşadığı dünyayı anlamasında, tanınmasında oldukça etkili olur. Özellikle Savcı Bey’in, Bay Koca’nın, Cankız’ın, Ertuğrul Gazi’nin, Ede Balı’nın ölümü Osman Gazi için daha çok yeni bir doğumu müjdeler. Eserde annesi Cankız’ın ölümü sonrasında oğulları Orhan Bey, Ertuğrul Gazi’nin ölümü ile Alaaddin, Ildız Hatun’un ölümüyle de Orhan Bey’in oğlu Murad dünyaya gelir. Bu ölüm ve doğum çevrimlerinde Osman Gazi için ölüm bir taraftan varlığı tüketen diğer taraftan yaşamı güneş gibi yenileyen bir anlam kazanır. Osman Gazi için Kayı topluluğundaki en anlamlı ölüm Şeyh Ede Balı’nın ölümüdür. Osman Gazi’yi yıllarca geriye götüren Ede Balı’nın ölümü; “Dünyanın geçiciliği ile birlikte, bir ideali gerçekleştirenler için ‘ölümün bir son değil, tek başlangıç...’”(Mounier, 2007: 79) olduğunu düşündürür.

“Dünyayı bize büyük gösteren bizim küçüklüğümüz oğul. Hırslımız, sabırsızlığımız, bencilliğimiz. Önce bunların yüzünden küçülüyor, sonra da Dünya’yı çok büyük görüyoruz.(...)”

-“Çok büyük dediğin Dünya, şu gördüklerinin en küçüğünün yanında tırnak ucu kadar bile kalmazmış.”(s.326)

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 6/3 Summer 2011

Ede Balı ile ilk karşılaşmasıyla Dünyanın büyüklüğü ve küçüklüğü konusundaki arayışı, Ede Balı'nın Dünya'dan ayrılmasıyla tamamlanır; dünyanın neden bir kişi için küçük ya da büyük olduğunu anlar. Osman Gazi Han'ın düşündüğü tek şey; “ötelere yol açmak, yön vermek, ötelere giden yollarda, daha sonra gelenlerin yol sürmelerini sağlayacak bir konak kurabilmektir.”(s.342)

Osman Gazi Han, yeniden doğuş/dönüş evrimini tamamladığında rengârenk yıldızlara bürünen bir kişiliğe dönüşür. Kahraman arayış sürecinde bir toplumsal ve kişisel lider olarak kabul ettiği Ede Balı'dan vasiyet alırken, Osman Gazi Han olarak oğlu Orhan Bey'e vasiyet eden bir kişilik olur. Bu kişisel yeniden doğuş/dönüşüm sürecinde, kendini tanıma erdeminden uzak Osmancık'ın yerini yüksek idrâk sahibi bilge bir insan Osman Gazi Han alır. Başlangıçta vasiyet alarak başlayan bir kişilik, şimdi dönüşümle birlikte vasiyet eden bir kişiliğe dönüşür. Bu kişiliğin dönüşümü Ede Balı ile Sivrikaya'da karşılaştığı gün ile başlar yine ondan ayrıldığı gün tamamlanır.

Osmancık romanında “*entrik kurguyu oluşturan ve arayış, değişim ve dönüşümü sağlayan değerleri KORA*” (Korkmaz 2002, 273) şemasına göre şu şekilde şematize edebiliriz:

	Ülkü değer (Tematik güç)	Karşı değer (Karşıt güç)
Kişiler	Osmançık Ede Balı Ertuğrul Bey Malhun Hatun Dursun Fakı Mihail Kosses	Kalanoz Aya Nikola Dündar Bey
Kavramlar	idealizm töre, kültür, gelenek, sabır farkındalık akıl adalet ahlâk gazilik öğüt hükümlerlik	sabırsızlık yozlaşma bencillik benlik hırs pusu kavga kıskançlık

Turkish Studies

Simgeler	kılıç badem ağacı Zümrüdü Anka ney tekke güneş mektup	kilise kış güneşi
-----------------	---	----------------------

KAYNAKÇA

- BACHELARD, Gaston (1995), *Ateşin Psikanalizi*, Bağlam Yay, (Çev.:Aytaç Yiğit), İstanbul. 1001 s.
- BUĞRA, Tarık (1996), *Osmancık*, Ötüken Neşriyat, İstanbul, 350 s.
- CAMPBELL, Joseph, *Kahramanın Sonsuz Yolculuğu*, Kabalıcı Yayınevi, İstanbul, 465 s.
- ÇOŞKUN, Sezai (2000), “Tarihi Roman ‘Gerçeği ve Üç Tarihi Romanda Osmanlı’nın Ele Alınışı”, *Türk Edebiyatı*, Ocak, Sayı 314, s.21-23
- FREUD, Sigmund (2007), *Narsizm Üzerine/Schreber Vakası*, (Çev.: Banu Büyükbal, Saffet Murat Tura), Metis Yay., İstanbul, 126 s.
- FREUD, Sigmund (1996), *Psikanaliz Üzerine*, Cem Yay., (Çev: Kamuran Sipal), İstanbul, 112 s.
- GİRARD, Rene (2001), *Romantik Yalan ve Romansal Hakikat / Edebi Yapıda Ben ve Öteki*, Metis Eleştiri,(Çev: Arzu Etensel İldem) İstanbul, 254 s.
- GUENON, Rene (2001), *Yatay ve Dikey Sembolizmin Boyutları*, (Çev.: Fevzi Topaçoğlu), İnsan Yay., İstanbul, 168 s.
- GÜROL, Ender (1993), “*Dönüşüm Sürecini Canlandıran Örnek Simgeler*”, *Türk Dili*, Sayı 500, s.202-210
- KAPLAN, Mehmet (1996), *Türk Edebiyatı Üzerine Araştırmalar-3 / Tip Tahlilleri*, Dergâh Yay., İstanbul, 204 s.
- KOCABIYIK, Ergun, “Bir Rüyayı Düşlemek/ Osman’ın Rüyasına Simgesel Bir Yaklaşım”, *Varlık*, Sayı 1164, 9. 2004,s. 3-5
- KORKMAZ, Ramazan (2007), “*Çatı Romanında Yatay ve Dikey Boyutların Sembolizmi*”, *Erdem Dergisi*, Sayı 127, s. 124– 134
- KORKMAZ, Ramazan (2002), “*Romanda Dramatik Aksiyonu Sağlayan Değerlerin Görüntü Seviyeleri Üzerine Bazı Öneriler*”, *Scholarly Dept and accuracy A*

-
- Festschrift To Lars Johanson Lars Johanson Armağanı*, Grafiker Yayınları, Ankara, s.271-282
- KÖKSAL, Duygu, Türk edebiyatında iki kuruluş anlatısı ve milli kimlik: Devlet Ana ve Osmancık, *Toplum ve Bilim*, Sayı 81, Yaz 1999, s.44-60
- JUNG, Carl Gustave, (2005), *Dört Arketip*, Metis Yay., (Çev: Zehra Aksu Yılmaz), İstanbul, 144 s.
- JUNG, Carl Gustave, (2004), *İnsan Ruhuna Yöneliş*, Say Yay., (Çev:Ezgi Büyükinel), İstanbul, 248 s.
- LEVİNAS, Emmanuel (2006), *Ölüm ve Zaman*, (Çev:Nami Başer), Ayrıntı Yay., İstanbul, 156 s.
- MAY, Rollo, (2007), *Yaratma Cesareti*, Metis Yay., (Çev: Alper Oysal), İstanbul, 147 s.
- MORAN, Berna (1997), *Türk Romanına Eleştirel Bir Bakış-II*, İletişim Yay., İstanbul, 248 s.
- MOUNIÉ, Emmanuel (2007), *Varoluş Felsefelerine Giriş*, (Çev: Serdar Kırkoğlu), Say Yay., İstanbul, 192 s.
- NARLI, Mehmet (2004), "Roman İncelemesi Üzerine Notlar", *Türk Dili*, Sayı 634, Ekim, s. 463-475
- ÖZCAN, Tarık, (2003), "Osmancık Romanı'nın Arketipsel Sembolizm Bakımından Çözümlemesi", *Bilig*, Sayı 26, s.103-116
- ÖZTÜRK, Nurettin, *Türk Edebiyatında İnsan*, Atatürk Kültür Merkezi Yayınları, 2001, Ankara, 503 s.
- TURAL, Sadık Kemal (1998), *Tarihten Destana Akan Duyarlılık*, Atatürk Kültür Merk. Başk. Yay., Ankara, 98 s